

Multibox so smykom pripravený na ometanie včiel.

Dvojkilový zmetenec pripravený na osadenie do úla.

Matka je stále v klietke.

Prvý vysta

ZVYŠOVANIE STAVU VČELSTIEV

Každý včelár počas svojej praxe neraz pocíťoval potrebu mať aspoň o jedno záložné včelstvo viac. Býva to obyčajne v jarnom období, keď zistí, že zimu neprežili niektoré matky. Preto sa vo včelárskej praxi zaviedol chov zásobných včelstiev. Vhodnou manipuláciou s nimi si včelár pomôže v každej nepriaznivej situácii.

Vytváraním zásobných včelstiev sa zvyšuje početný stav, a tým i náklady na včelárenie. Sú to však náklady vynaložené veľmi účelne a rýchlo návratné. Zásobné včelstvá rôznej sily - podľa spôsobu použitia od štyroch do šiestich rámkov - chováme od jari do jesene v množstve asi 10 percent z počtu kmeňových včelstiev i cez zimu na jarné použitie.

Využívame ich na:

1. Záchranu bezmatkových včelstiev v ktoromkoľvek ročnom období. Ak bezmatkovému včelstvu pridáme len matku, zachráníme ho. Matka kladie vajíčka, ale kým sa z nich vyliahnu prvé včely, včelstvo veľmi zoslabne. V danom roku už obyčajne neprinesie žiadny úžitok. Ak však bezmatkové včelstvo spojíme so zásobným, nenaruší sa biologické zloženie včelstva, vznikne silné včelstvo, ktoré v závislosti od ročného obdobia môže ešte priniesť včelárovi úžitok.

2. Posilnenie zaostávajúcich včelstiev. Posilňujeme pridaním plodových plástov, včiel alebo aj celého včelstva.

3. Vytváranie silných včelstiev na využitie skorej jarnej znášky z ovocných stromov a repky olejnej. Tu mám na mysli spájanie zásobných včelstiev bud' pred zazimovaním (v období neskorej jesene, keď sú už včely vytriedené na zimu), alebo na jar. Je známe, že silné včelstvo prinesie z jarnej znášky až trikrát viac medu

ako včelstvo priemerné a slabé. Slabé včelstvá nezachraňujeme, ale je potrebné ich spojiť.

4. Rozšírenie počtu kmeňových včelstiev vo včelnici.

5. Na predaj a na iné účely.

Aby zásobné včelstvá splnili zámery uvedené v prvých troch bodoch, musia byť vytvorené včas. Najvhodnejším obdobím je čas od kvitnutia repky, prípadne v horských stanovištiach kvitnutie čremchy obyčajnej (*Prunus padus*) do kvitnutia agáta. Vytvárame včelstvá slabšie, na troch-štyroch rámkoch. Robíme ich zo včelstiev, ktoré sa chcú rojiť ako jedno z účinných protirojových opatrení. V podmienkach južných svahov Maľej a Veľkej Fatry je to asi od 15. mája do 1. júna. Vtedy už môžeme mať vychované aj nové matky, čo tvorenu zásobných včelstiev značne pomôže. Ak chceme len rozšíriť počet svojich včelstiev alebo vytvoriť včelstvá na predaj, tvoríme zásobné včelstvá až po skončení hlavnnej znášky. To je obyčajne v druhej polovici júna a na začiatku júla.

Nové včelstvá robíme zmetencami, odložencami, preletákmi a vzájomnou kombináciou týchto spôsobov. V tomto príspevku sa budeme zaoberať zmetencami.

Zmetence, podobne ako aj odložence a preletáky, tvoríme zásadne len zo zdravých včelstiev. Musíme mať už oplodnenú matku, najlepšie novú a mladú. K práci potrebujeme rojnicu, ktorá má na vrchnáku otvor na kŕmidlo, smyk a váhu. Ja používam pomôcku Multibox. Zmetenec robím, keď je pekný slnečný deň, a to medzi 11. a 13. hodinou. V tomto čase je v úloch málo lietaviek a do zmetenca sa dostanú mladšie včely, čo má pre ďalší život zmetenca veľký význam. Ak sa nazmetá veľa starých včiel, tie aj po osadení zmetenca ešte odletia do pôvodných úľov a zmetenec predčasne veľmi zoslabne.

Do zasielacej klietky si pripravíme matku bez sprievodných včiel. Rojnicu zakryjeme vrchnákom a postavíme na ňu smyk. Podľa toho, na aký účel zmetenec robíme, nazmetáme do rojnice dva až tri kilogramy včiel. Zmetiem včely z dvoch plástov s otvoreným plodom a ostatné včely z medníkových plástov. Dbám na to, aby som do rojnice nezmietol aj matku. Veľkou pomôckou je mať matky označené, ušetrí to kopec času pri hľadaní. Včely zmetáme z viacerých medníkov. Do rojnice občas podymím.

Ked' je nazmetané potrebné množstvo včiel, smyk odložíme, rojnicu zatvoríme, silno zadymíme a viackrát v rukách poprevraciam, aby som včely uviedol do zmätku

Včely zasypané do úľového priestoru na medzistienky.

Matku zavesíme medzi rámkov a môžeme vylomiť otvor na zasielacej klietke.

znam prijatia matky, keď včely vajú plášik pri matke.

Pripravený úľ pre zmetenec - len medzistienky.

ZMETENCAMI

a premiešal ich. Potom udriem rojnicou o zem, aby včely spadli na dno. Odklopím vrchnák a vhodím, prípadne zavesím na drôtk do rojnice matku v kletke. Zmetenec je hotový. Odnesiem ho v rojnicu do tmavej chladnej miestnosti. Založím kŕmidlo, do ktorého dám liter cukrového roztochu v pomere 1:1 a zmetenec nechám v pokoji 48 hodín. Za tento čas sa vyvinnie pud pospolitosti a včely utvoria pod vrchnákom chumáč. Matku možno pridať aj cez kletku uzavretú cukrovo-medovým cestom a zavesenú cez kŕmny otvor na drôte tesne pod vrchnákom rojnice.

Zmetenec osadíme do nového alebo staršieho, no dobre vydezinfikovaného úľa zásadne na medzistienky. Na 1 kg včiel dávame tri medzistienky. Voľný priestor v úli vyplníme uteplivkami. Len neskoro robený zmetenec môžeme osadiť na panenský plást. Po 48 hodinách, pred západom slnka, vysypeme zmetenec na plachtu pred pripraveným úľom a necháme ho dôj vojsť. Ja zosysem včely do vytvorenej medzery v nadstavku, ktorá vznikne dočasným vybratiem troch rámikov, po vyspaní včiel rámiky vrátim späť do úľa. Matku zo zasielacej kletky vylomím a včely ju vyslobodia vyhryzením cesta. Zasielačiu kletku zavesím medzi rámiky.

Po upokojení postavíme úľ na konečné miesto a na letáč umiestníme mater-

skú mriežku. Je to veľmi dôležité, keďže veľa včelárov nakupuje kvalitné včelie matky a neradi by prišli o dobrú matku s kvalitným genofondom.

Ak osádzame viac zmetencov, treba dodržať medzi nimi vzdialenosť minimálne štyri-päť metrov, a to pre zaletavanie včiel. Ak by sme dali úle bližšie k sebe, je veľká pravdepodobnosť, že včely zaletia do vedľajšieho zmetanca. To spôsobí, že jeden bude v počte včiel veľmi silný a druhý zasa slabý. Je výhodné, ak máme možnosť úľ s osadeným zmetencom uložiť aspoň na dva týždne na miesto vzdialenosť tri až päť kilometrov od našej včelnice. Menej včiel sa vráti do pôvodných úľov a zmetenec ostane silnejší.

Po osadení zmetanca do úľa včely hned zakrímime 1,5 l sirupom a podľa znáškových pomerov podávame zmetencu denne 1-1,5 litra sirupu, až kým nevystaví všetky medzistienky. Sirup podávame dovtedy, kým nepodáme na každú medzistienku 1 kg cukru. Pozor, prvú prehliadku včelstva robíme najskôr po týždni, nie skôr! Keď zmetenec prehliadneme, zistíme, či matka ploduje, a posúdime jeho stav. Ďalej ho podnecujeme cukrovo-medovým cestom. Na 15. deň je vhodné do zmetanca vložiť jeden rámik bez včiel s vybiehajúcim plodom, aby sa zlepšilo vekové zloženie včiel vo včelstve.

Veľkou prednosťou rozširovania počtu včelstiev zmetencami je, že sa súčasne úplne obnoví dielo, čo sa pri iných spôsoboch nedosiahne. Význam nového diela pre zdravotný stav a kondíciu včiel je iste každému známy.

Rozširovať počet včelstiev po znáške, prakticky v bezznáškovom období, nás vedú nasledujúce dôvody:

1. Utvorením zmetanca vznikne hned silné včelstvo, ktoré sa dokáže bez väčšej námahy ubrániť pred rabovkou. Odloženie, i keď sa urobia a na definitívne miesto osadia veľmi starostlivo, je vždy treba dôsledne chrániť pred rabovkou.

2. V období po znáške vídame visieť na letácoch veľké „brady“ včiel. Obyčajne sú to staré lietavky. Príčinou vzniku „brád“ do letného slnovratu je rojová náladá a tiež regulovanie teplotného režimu v úli, keď včely nestačia celkom ochladzovať vnútropodlažie v úľa prinášanou vodou. Menej známe je, že po skončení znášky mladé včely nepustia lietavky k zásobám a vytláčajú ich z úla von. Lietavky visia potom na letácoch aj za chladných nocí i cez daždivé dni. Po týždni obyčajne „brady“ zmiznú. Zoslabnuté lietavky bez úžitku zahynuli.

Každý racionálny včelár vie, že po vytocení medu - ak nie je aspoň podnecovacia znáška - musí hned začať podnecovať, aby matky nepretržite výdatne plodovali. Ak zo včelstiev, kde visia „brady“, nazmetáme včely do zmetencov, poruší sa vnútorný režim a vo včelstve vznikne určitá panika. Značná časť lietaviek sa dostane späť do úľa, kde sa zapoja do spracovávania podnecovacích dávok, a tým odbremenia od tejto práce mladšie včely. To prospeje k predĺženiu ich života, čo je dôležité, ak ešte očakávame znášku z lesa alebo polnohospodárskych plodín.

Na záver chceme zdôrazniť, že všetky zmetence, ale aj odložence treba robiť do 10. júla. Potom sa už len vhodným spôsobom podnecovania staráme o to, aby matky nepretržite plodovali, aby sme zazimovali silné včelstvá, z ktorých budeme mať radosť i úžitok v budúcom roku.

**ING. JÁN VASIL, VČELIA FARMA PČOLA
FOTO AUTOR**

Na letáč umiestníme materskú mriežku - zabráníme tým tiež vleteniu cudzej matky do úľa.

Nakoniec založíme kŕmidlo a zakrímime cukrovým roztokom v pomere 1:1 v objeme cca 1,5 l/včelstvo.

